

УДК 316.42

Труфен А. О.

Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Статтю присвячено огляду передумов формування оновленої соціальної політики в контексті суспільного розвитку. Визначено концептуальні засади реалізації соціальної політики держави, адекватної вимогам ринкової економіки і сучасним умовам.

Ключові слова: суспільний розвиток, соціальна політика, індикатори, стандарти, модель, добробут, рівень життя, партнерство.

Постановка проблеми. Соціальна політика є віддзеркаленням тих проблем, які мають місце на сучасному етапі суспільного розвитку. Пріоритети розвитку основних напрямів соціальної політики періодично зазнають змін. Але незмінним має залишатися те, що форми реалізації соціальної політики покликані надавати позитивний вплив на створення, підтримку і зміну умов ефективної взаємодії людей, груп і суспільства в цілому на всю соціальну сферу та рівень життя населення. При цьому важливо, що ефект впливу форм, заходів, способів для створення ефективних умов взаємодії людей не повинен бути короточасним і виявлятися в поодиноких випадках. Форми, методи та інструменти реалізації соціальної політики мають бути спрямовані на створення довгострокових, ефективних результатів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема соціалізації економіки, визначення місця та ролі соціальних критеріїв економічного розвитку досліджувалися у працях Дж.К. Гелбрейта, К. Маркса, А. Мюлера-Армака, П. Самуельсона, Дж. Стігліца, М. Фрідмена, Ф. Хайека та інших видатних економістів. Широке відображення проблем соціальної орієнтації, аналізу форм та методів реалізації соціальної політики знайшли в працях відомих українських вчених Ю. Бажала, В. Базилевича, В. Ворони, А. Гальчинського, С. Мочерного, А. Нестеренка, А. Чухна, М. Шульги та ін., а також відомих російських економістів Л. Абалкіна, Т. Заславської, Л. Колганова, В. Радаєва. Соціальні аспекти економічного зростання ґрунтовно досліджуються І. Бондар, В. Геєцем, Т. Заяць, Е. Лібановою, В. Личом, І. Калачовою, В. Новіковим, О. Палій, С. Пирожковим, В. Скуратівським та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Але трансформаційні процеси, характерні для сучасного стану функціонування економіки, зумовлюють необхідність подальшої уваги до соціальних аспектів розвитку, які мають знайти повне відображення у формуванні та реалізації соціальної політики з урахуванням міжнародних стандартів.

Мета статті полягає у визначенні концептуальних засад формування соціальної політики держави, адекватної вимогам ринкової економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вчені Ф.А. Брокгауз і І.А. Ефрон ще на початку ХХ ст. у своєму енциклопедичному словнику визначили соціальну політику як систему заходів на користь робітників, що застосовувалася державою та включала в себе дотримання фабричного законодавства про охорону праці та державного страхування робітників (від нещасних випадків, старості, хвороб, безробіття) [1, с. 73]. Вже у кінці ХХ ст. соціальну політику почали визначати

ширше. Так, В.А. Скуратівський та О.М. Палій розглядають її як систему інституційних і надінституційних, державних і громадських, суспільних і особистих, індивідуальних способів і форм діяльності, спрямованих на створення умов для всебічної самореалізації соціального потенціалу людини, її сутнісних сил [2, с. 5–6]; П.І. Шевчук – як систему програм, служб та заходів, спрямованих на досягнення соціальних цілей [3, с. 13]. Аргументованим та відповідним сучасним умовам є твердження С.І. Пирожкова, згідно з яким соціальна політика має ґрунтуватися на тристоронньому соціальному партнерстві, у якому держава – лише один із партнерів поряд із роботодавцем та самим громадянином, і тільки на підставі взаємодії цих трьох суб'єктів можна практично досягти позитивних результатів у сучасній соціальній сфері [4, с. 9].

Таким чином, сучасне розуміння соціальної політики базується на орієнтації на створення національної моделі добробуту через реалізацію її складових – соціально-правової політики, політики доходів, зайнятості, формування середнього класу та партнерських соціально-трудова відносин.

Соціальні питання у країнах світу вирішуються з використанням відповідної соціально-правової та бюджетної політики, а ефективна соціальна політика залежить від розвитку інститутів соціального партнерства, взаємодії влади, об'єднань профспілок і об'єднань роботодавців при вирішенні актуальних соціальних питань. Мета соціальної політики, наприклад, Європейського Співтовариства, зафіксована у Договорі про Європейський Союз, це – підтримка зайнятості, покращання умов життя і праці, їх гармонізація, а також сприяння відповідному соціальному захисту, діалогу між підприємцями і працівниками, розвитку людських ресурсів задля довготривалого забезпечення високого рівня зайнятості і боротьби зі зuboжінням [5, с. 938].

Економічні реформи в Україні призвели до глобального перерозподілу національного багатства і доходів населення, а безсистемні соціальні заходи не мали відчутного ефекту та істотно не вплинули на масштаби бідності в Україні. Навпаки, виникли глибокі деформації механізму державного регулювання процесів перерозподілу коштів між багатими і бідними, відбулася поляризація суспільства (коефіцієнт Джині дорівнює 27,3 [6]), яке розкололося на дві нерівних частини: в одній – численні групи, охоплені бідністю (83,6% незаможних, бідних та злидених [7, с. 157]), в іншій – невеликий соціальний прошарок (0,05% населення), який володіє надбагатствами. Проміж ними зберігається 16,35% осіб, які є умовно забезпеченими, забезпеченими та багатими, але вони

також перебувають у ситуації постійної непевності: можливості підвищення добробуту обмежені, а ймовірність збідніння є цілком реальною за умов виникнення соціального ризику (хвороба, народження дитини, втрата працездатності тощо).

Л. Зайцева виділяє індикатори, які згруповані у п'ять груп, а саме [8, с. 32]:

- життєвий рівень населення (середня заробітна плата; грошові доходи на душу населення; реальна заробітна плата; частка заробітної плати у грошових доходах населення; індекс реальної заробітної плати; частка населення з грошовими доходами, нижчими від прожиткового мінімуму; платні послуги на душу населення; роздрібний товарообіг на душу населення);

- стан трудових ресурсів (рівень фіксованого безробіття населення, навантаження на одне вільне робоче місце, частка працездатного населення в загальній чисельності населення);

- індикатор здоров'я населення (середня тривалість життя, загальна захворюваність, частка інверсій в охорону здоров'я до валової доданої вартості);

- індикатор демографічної ситуації (коефіцієнти народжуваності, смертності, дитячої смертності, демографічного навантаження та рівень зовнішньої міграції);

- криміногенна ситуація (частка розкритих злочинів до загальної чисельності зареєстрованих, частка економічних злочинів у загальній їх кількості).

Не менш важливим соціальним індикатором, на думку Е.М. Лібанової [9, с. 12], є толерантність населення України, тобто здатність сприймати інші, відмінні від власних, ідеї, включаючи нові – відмінну від звичної систему організації виробництва, незвичний спосіб життя в цілому. На жаль, з усіх індикаторів вкрай небагато доступних і репрезентативних. Одним з таких є Індекс національної дистанційованості, що віддзеркалює здатність українців сприймати представників інших етносів, відмінних за психологією, способом життя, поведінкою тощо. За даними соціального моніторингу, населення України є недостатньо толерантним – сприймається спільне проживання лише з українцями (індекс – 2,2), росіянами (3,3) і українцями, які мешкають за кордоном (3,1). Відсторонення від представників усіх інших націй є достатньо високим, хоча, наприклад, чеченців, афганців, китайців в Україні настільки мало, що більшість українців їх навіть ніколи не бачили, а

отже, їхнє неприйняття не є наслідком негативного спілкування, а привнесене ззовні.

Інформативними є результати базового опитування населення з метою дослідження суспільної думки щодо оцінки ефективності системи соціальної допомоги та її окремих програм (проведене інформаційно-аналітичною агенцією «Статінформ-консалтинг» у 2009 р.) різних видів державної соціальної допомоги представниками цільових груп, що дозволили визначити умовний рейтинг їх ефективності (табл. 1).

Бідність працюючих залишається характерною рисою української соціальної системи – у 80% бідних сімей є принаймні одна працююча особа. У багатьох випадках занижена заробітна плата працюючої особи не стає передумовою подолання бідності та покращання матеріального становища сімей. У 2012 р. заробітна плата в структурі доходів населення була критично низькою (близько 42% замість гранично допустимих 65%), що не є мотивуючим чинником до високопродуктивної і якісної праці.

В операційних витратах з реалізованої продукції (робіт, послуг) витрати на оплату праці у 2011 р. склали 6,1%, що у 3–4 рази менше, ніж в європейських країнах. Позитивним чинником подолання бідності в нашій державі повинна бути позитивна динаміка зростання частки оплати праці у ВВП. За даними Державної служби статистики України, питома вага оплати праці найманих працівників у структурі ВВП України у 2007 р. становила 49,8%, у 2008 р. – 49,6%, у 2009 р. – 49,4%, у 2010 р. – 49,7% та у 2011 р. – 50%. Незважаючи на це, частка оплати праці у ВВП в Україні перебуває на значно нижчому рівні, ніж у розвинутих країнах, де за станом 2010 р. частка оплати праці у ВВП становила близько 65%.

Ще однією соціальною проблемою в Україні є бідність пенсіонерів. Так, 90% пенсій, що призначаються на загальних підставах (тобто недержавним службовцям, не працівникам суду або прокуратури, не військовим), нижче за реальний поріг бідності. Якщо в економічно розвинених країнах, співвідношення пенсій і середньомісячної заробітної плати становить приблизно 70%, то в Україні – 53,2%. Через низьке співвідношення пенсій і зарплат становище непрацюючих пенсіонерів залишається вкрай важким, розмір пенсій не забезпечує задоволення всіх потреб населення похилого віку, і без кардинальної зміни системи фінансування істотно збільшити його неможливо.

Таблиця 1

Рейтинг ефективності системи соціальної допомоги та її окремих програм

Умовні розраховані індекси	За видами соціальної допомоги						
	допомога при народженні дитини	допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку	допомога на дітей одиноким матерям	допомога малозабезпеченим сім'ям	допомога інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам	житлові субсидії	пільги
Індекс важливості	0,849	0,826	0,8345	0,881	0,8915	0,864	0,8285
Індекс справедливості	0,671	0,592	0,591	0,510	0,6995	0,5265	0,316
Індекс впливу на рівень добробуту	0,425	0,3835	0,4025	0,5175	0,4745	0,5035	0,4235
Індекс задоволеності	0,4625	0,393	0,295	0,4725	0,4115	0,561	0,3805
Індекс захищеності	0,232	-0,277	-0,249	0,101	0,041	0,4595	0,0305
Сума індексів	2,6395	1,9175	1,874	2,482	2,518	2,9145	1,979
Умовний рейтинг ефективності	2	6	7	4	3	1	5

Проблемою з точки зору ефективності системи соціального захисту у 2013 р. залишається рівень розмірів державних соціальних стандартів і гарантій, зокрема, прожитковий мінімум на одну працездатну особу (в розрахунку на місяць) у такому розмірі: з 1 січня – 1 147 грн. та з 1 грудня – 1 218 грн., а мінімальна заробітна плата з 1 січня в розмірі 1 147 грн., з 1 грудня – 1 218 грн., що відповідає рівню прожиткового мінімуму, визначеному для працездатних осіб, але не є достатнім для покращання рівня добробуту громадян. Відповідно, упродовж року прожитковий мінімум на одну особу зріс на 68 грн., або на 6,1%, мінімальна заробітна плата – на 71 грн., або на 6,2% [11]. Залишення з 1 січня 2014 р. розмірів прожиткового мінімуму на рівні грудня 2013 р. та їх перегляд лише на початку III та IV кварталів забезпечить зростання його показників на кінець 2014 р. проти показників минулого року лише на 106,8%, що ледь покриватиме прогнозу інфляцію в 104,4%. Унаслідок такої диспропорції понад 13,6 млн. пенсіонерів, 10 млн. найманих працівників, 2,7 млн. одержувачів державної допомоги сім'ям з дітьми щомісяця недоотримуватимуть значні кошти, що негативно впливатиме на купівельну спроможність та призведе до зубожіння населення.

Проаналізуємо дані, що характеризують оцінку

рівня життя населення України, які наведено в табл. 2.

Динаміка оцінки рівня життя населення України за 2008–2012 рр. характеризується підвищенням майже по всім показникам, зокрема, валовий внутрішній продукт у 2012 р. склав 1 408 889 млн. грн., що на 460 833 млн. грн. більше, ніж у 2008 р. Але ВВП на одну особу (у % до попереднього року) дещо знизився у 2012 р. в порівнянні до 2008 р. на -2,5% відповідно.

При формуванні національної моделі добробуту принципове значення має врахування сучасних світових процесів, передусім феномена глобалізації економіки. Він супроводжується міжнародною інтеграцією країн світу, яка передбачає вирівнювання соціального становища працівників різних країн шляхом перегляду наявних і переходу до більш високих вимог до рівня життя населення і впровадження прогресивних соціальних стандартів, норм, що їх містять міжнародно-правові акти у сфері трудових і соціальних відносин. Орієнтиром для нашої держави є конвенції ООН, МОП та інших міжнародних організацій та угруповань. В умовах євроінтеграційного курсу України важливого значення набувають документи ЄС щодо соціального захисту [13]. Першочергово в Україні має враховуватися соціальна політика досягнення і впровадження міжнародних соціальних стандартів заробітної плати, пенсій, допомоги,

Таблиця 2

Дані, що характеризують оцінку рівня життя населення України

Показники	Роки					2012 до 2008 (+, -)
	2008	2009	2010	2011	2012 (попередні дані)	
Валовий внутрішній продукт (фактичні ціни), млн. грн.	948056	913345	1082569	1302079	1408889	460833
ВВП на одну особу, грн.	20495	19832	23600	28488	30901	10406
ВВП на одну особу (у % до попереднього року)	102,9	85,6	104,6	105,6	100,4	-2,5
Видатки Зведеного бюджету на соціально-культурні заходи (у % загальної суми видатків Зведеного бюджету):	19,5	21,5	21,1	20,5	20,5	1,0
освіта						
охорона здоров'я	10,8	11,8	11,8	11,6	11,8	1,0
соціальний захист та соціальне забезпечення	23,8	25,4	27,6	25,0	25,3	1,5
культура та мистецтво	1,5	1,5	1,6	1,6	1,6	0,1
засоби масової інформації	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0
фізична культура і спорт	0,7	0,9	1,1	0,7	0,8	0,1

Таблиця 3

Принципи забезпечення пріоритетних напрямів соціальної політики

№ п/п	Принципи	Зміст
1	Науковість	Створення обґрунтованих соціальних нормативів, відрхувань із державного бюджету на фінансування соціальної сфери та ін.
2	Запобігливість	Недопущення масового зубожіння населення, соціальних аномалій тощо
3	Досягнення оптимальної рівноваги між цілями соціальної політики та ресурсним забезпеченням	Облік обмежених ресурсів у країні та окремих регіонах і розробка оптимальних комбінацій усіх видів ресурсів і напрямів їх використання
4	Соціальне реагування на зміну умов життєдіяльності людей	Проведення індексації доходів, створення нових форм соціальної допомоги, розробка цільових комплексних програм соціального розвитку тощо
5	Соціальна справедливість	Усі громадяни повинні мати основні соціальні гарантії
6	Фінансування соціальної сфери на змішаній державно-ринковій основі	Забезпечення пріоритетності соціальної сфери при розподілі додаткових бюджетних доходів
7	Економічна ефективність соціальних програм	Забезпечення відчутних результатів на конкретних етапах соціально-економічного розвитку суспільства з використанням раціональних обсягів видатків
8	Суспільна доцільність	Обмеження контингенту тих, хто соціально захищається в суспільстві, тими, хто позбавлений можливості самозабезпечення
9	Самостійність органів місцевої влади	Розширення кола соціальних проблем, вирішуваних органами місцевої влади, при пріоритетності державного підходу

формування економічних, організаційних і правових механізмів соціального страхування, медичного обслуговування, забезпечення якісної освіти, укріплення інституту соціального партнерства.

Одним із напрямів удосконалення державної соціальної політики має стати законодавче й організаційне оформлення розмежування прав і відповідальності органів управління різного рівня за вирішення соціальних завдань, децентралізація управління соціальними ресурсами при збереженні регулюючої ролі державного центру. Це дозволить виключити надмірний паралелізм (наприклад, із тимчасової втрати працездатності) і забезпечити взаємну ув'язку при здійсненні політики в кожній із соціальних сфер і макроекономічному обґрунтуванні рішень щодо ключових соціальних питань.

Для забезпечення пріоритетних напрямів соціальної політики вона має здійснюватися з урахуванням запропонованих принципів (табл. 3).

Таким чином, стратегічна мета соціальної політики має бути спрямована на взаємну відповідальність держави і людини. Досягнення поставленої мети і вирішення конкретних завдань потребує реалізації та формування соціальної політики з урахуванням таких положень: взаємна солідарна відповідальність усіх суб'єктів соціальної політики держави, неурядових об'єднань, підприємців, громадян за результати соціального розвитку; добровільність і різноманіття форм участі людей у формуванні та реалізації соціальної політики; відвертість і підконтрольність соціальної політики суспільству, людині; міжнаціональна, міжгрупова і міжособистісна толерантність; захист працездатного населення від соціальних ризиків пере-

важно за страховими принципами; гарантоване збереження раніше придбаних соціальних прав для людей, які фактично користуються цими правами, чий матеріальний стан багато в чому ними визначається.

Висновки. Стратегічними напрямами розвитку соціальної політики України на сучасному етапі повинні стати: призупинення подальшого падіння життєвого рівня, досягнення відчутного покращання матеріального стану та умов життя усіх верств населення; забезпечення ефективної зайнятості населення, підвищення якості та конкурентоздатності робочої сили на вітчизняному ринку праці; гарантія конституційних прав громадян на працю, соціальний захист, освіту, охорону здоров'я, культуру, забезпечення житлом тощо; нормалізація та покращання демографічної ситуації, зниження смертності населення, особливо дитячої та у працездатному віці; розширення та поглиблення суспільного поля для реалізації творчого соціального потенціалу людини і, як наслідок, зростання її соціального самозахисту та соціальної безпеки; формування у суспільстві нової соціальної культури та подальшого розвитку соціально-економічних і етнонаціональних відносин; досягнення соціальної злагоди та соціальної справедливості в українському суспільстві.

Концептуальними засадами оновленої соціальної політики України мають бути її науковість; комплексність; правонаступництво; відсутність популізму; урахування етнонаціональних та соціально-економічних особливостей та територіально-регіональної специфіки, гендерних питань, достатнє правове, ресурсне, кадрове й інформаційне забезпечення.

Список літератури:

1. Брокгаузъ Ф.А., Ефронъ И.А. Энциклопедический словарь / Ф.А. Брокгаузъ, И.А. Ефронъ. – СПб. : Издательское дело, Фрокгаузъ-Ефронъ, 1990. – Т. XXXI. – 1050 с.
2. Скуратівський В.А. Основи соціальної політики : [навч. посіб.] / В.А. Скуратівський, О.М. Палій. – К. : МАУП, 2002. – 200 с.
3. Шевчук П.І. Соціальна політика / П.І. Шевчук. – Львів : Світ, 2003. – 400 с.
4. Пирожков С.І. Людський розвиток та соціальна політика / С.І. Пирожков // Поглиблення ринкових реформ та стратегія економічного розвитку України до 2010 року. – К. : УкрІНТЕІ, 1999. – Ч. II. – Т. II. – С. 7–10.
5. Глобалістика : [енциклопедія] / Гл. ред. И.И. Мазур, А.Н. Чумаков. – М. : Радуга, 2003. – 1328 с.
6. Бідність в Україні та пропозиції профспілок щодо її подолання. Аналітична записка. – К. : ФПУ, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fnprk.org.ua/index_web_files/Analitika_2011.htm.
7. Соціальна політика в умовах поглиблення соціальної нерівності в Україні : [монографія] / За заг. ред. Л.І. Ільчука, О.О. Давидюк, Ю.В. Кривобок. – Херсон : Вишемирський В.С., 2010. – 376 с.
8. Зайцева Л. Оцінка сталості розвитку економіки регіону / Л. Зайцева // Управління сучасним містом. – 2001. – № 1–3. – С. 31–35.
9. Лібанова Е.М. Соціальні проблеми модернізації української економіки / Е.М. Лібанова // Демографія та соціальна економіка. – 2012. – № 1(17). – С. 5–22.
10. Застосування оцінки соціальних програм для впровадження нових підходів до формування соціальної політики на підставі досягнутих результатів у напрямі подолання бідності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mlsp.gov.ua/control/uk/publish>.
11. Про Державний бюджет України на 2013 р.: Висновки за результатами аналізу та експертизи проекту Закону України. – К. : Рахункова палата, 2012. – 45 с.
12. Соціальні індикатори рівня життя населення. Статистичний збірник. – К. : Державна служба статистики України, 2013. – 221 с.
13. Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої) : Закон України від 14.09.2006 р. № 137-У [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/137-16>.
14. Основні напрями оптимізації системи соціального захисту в Україні. Аналітична доповідь. – К. : НІСД, 2012. – 54 с.

Труфен А. О.

Черновицкий торгово-экономический институт
Киевского национального торгово-экономического университета

ОСНОВНЫЕ КОНЦЕПЦИИ И ТРАНСФОРМАЦИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ УКРАИНЫ

Резюме

Статья посвящена обзору предпосылок формирования обновленной социальной политики в контексте общественного развития. Определены концептуальные основы реализации социальной политики государства, адекватной требованиям рыночной экономики и современным условиям.

Ключевые слова: общественное развитие, социальная политика, индикаторы, стандарты, модель, благосостояние, уровень жизни, партнерство.

Trufen A. O.

Chernivtsi Trade and Economic Institute
Kyiv National University of Trade and Economics

BASIC CONCEPTS AND TRANSFORMATION OF SOCIAL POLICY OF UKRAINE

Summary

Article reviews the prerequisites for the formation of the renewed social policy in the context of social development. It's defined the conceptual basis of the implementation of social policy, adequate to the requirements of market economy and modern conditions.

Keywords: social development, social policy, the indicators, standards, model, welfare, living standards, partnership.

УДК 378.31

Чижова Н. Є.

Красноармійський індустріальний інститут
Донецького національного технічного університету

НОВІТНІ ФОРМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРАЦІ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Досліджено розвиток людського капіталу в контексті інноваційної праці. Запропоновано визначення категорії «інноваційна праця». Розглянуто основні форми інноваційної праці. Доведено, що ефективне управління людським капіталом повинне базуватись не лише на ефективному його нагромадженні, але й на відтворенні шляхом стимулювання та розвитку інноваційної праці.

Ключові слова: розвиток людського капіталу, інноваційна праця, особливості інноваційної праці, форми інноваційної праці.

Постановка проблеми. В 60–70-х роках ХХ ст. у розвинутих країнах розгорнулася друга хвиля науково-технічного прогресу, що обумовила перехід від індустріального до інформаційного способу розвитку. Сутність даного переходу полягає в тому, що інформаційна технологічна парадигма охоплює всі сфери та галузі економіки, що змінює її масштаб, динаміку та внутрішній зміст. Такі структурні зміни сучасної економіки розглядаються сьогодні як глобальний структурний прорив, що обумовив перехід від «матеріальної» до «інтелектуальної» економіки та новітніх форм інноваційної діяльності.

Зростання значимості знань, умінь і творчого потенціалу працівників зумовило появу концепції людського розвитку, яка стала найкращим здобутком людської цивілізації. У рамках цієї концепції спостерігається тенденція поглиблення досліджень проблеми людини від аналізу особливостей використання людських ресурсів до можливостей створення якісно нових людських продуктивних здібностей [12]. Інноваційний вектор розвитку трансформує капітал через соціально-трудова відносини, а саме – відбуваються перетворення у змісті та соціально-економічній формі праці як

діяльності, передусім творчої, інноваційної.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Означені тенденції зумовили виникнення теорії людського капіталу, засновниками якої вважаються провідні вчені розвинутих країн: Т. Шульц [14], Г. Беккер [2], Дж. Кендрік [5] та ін. У вітчизняній практиці варто відзначити науковий внесок у дослідження цього питання таких авторів, як М. Долішній [4], С. Злупко [4], В. Данюк [4] та ін. Дослідженню різних аспектів інноваційних процесів присвячено праці вітчизняних та зарубіжних учених – Ю. Бажала [1], П. Друкера, Й. Шумпетера [15] та ін. Теоретичне підґрунтя сучасних уявлень про особливості праці творчого характеру у публікаціях Л. Коваль [6], В. Черненко [13] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблеми відтворення людського капіталу залишаються в колі особливої уваги науковців. Проте проблема інноваційної праці та її новітні форми в системі розвитку людського капіталу залишаються слабо дослідженими, а саме: не конкретизовано її зміст, процес, продукт, форми, відсутні системні наукові уявлення про цілісний механізм управління інноваційною працею.